

Kerti karosszékekben, teraszon, nyugágyban, tengerparton, megannyi szintéren és élménytájon – a szállongó mennybolt alatt. Időtlenül vagy egy pillanatra, magába zárva vagy (végre) magán kívül – különböző lélekterekbe és emlék-

időkbe szólít egy lírai alak. A legelső (1969-es) kötet, *A vonalak kertjének* nyomvonalán maradt – a kortárs magyar irodalomban mindenképp különutasnak mondható – Keszthelyi Rezső régi-új, válogatott verseket tartalmazó 2015-ös

30 Kinyik Anita

A NAPKÉK, A HOLD- EZÜST ÉS A ZÖLDSÖTÉT

Keszthelyi Rezső: *Emlék Kert*

könyve. A *Emlék Kert*ben emlékképek/képeplékek sziluettjei rajzolódnak ki, aztán hamarjában elhordja őket a szél. A szél, mely „kitárja az emlékek / fellegeit”, és séta közben selymesen tolja az ember lábai alá a kőlapokat. És hogy hová lesz a séta? A tengerhez. A tenger kék terhéhez. A tehertől szabadulni vágyó a kikötőbe tart, „a szabad vágytalanság enyhelyére”. Hűséges útítársai a csillagok, melyek rendre „a tengerárba térnek”. Léptei nyomán kökőrcsinek, ablakában kanadai gyöngyvirág. Ahogy egykor, most is – kerten innen és túl...

A letisztult küllemű karcsú kötet légies benseje ellenére nagyon is tudatosan szerkesztett. El akar jutni valahonnan valahová – a versek hosszúságát tekintve – a lehető legrövidebb úton. Íve van, akár az *Észrevétlen történet* című versben a szikláról suhanó halászmadár röptének. Észrevétlen történetekben, véletlenekben, résekben, töredékekben bújik meg a lényeg Keszthelyi Rezső egyedülálló versvilágában, mely úgy eleven, hogy benne mégis tökéletes mozdulatlanság van. Ez a nyelvcsupaszító, vagy mondhatjuk, „nyelvmegigazító” világ az irodalmárokat is zavarba ejtette már a kezdetektől. És tekintve, hogy a ritkán megszólaló költő hű maradt ehhez a világhoz, vagy – ahogy első gyűjteményes kötetének címe jól illusztrálja – : *magánbeszéd*hez, még inkább lehetetlennek és fölösleges favágómunkának tűnik a besorolás igyekezete. Talán a most nyolcvankét éves költő a Kalligram gondozásában megjelent kötete az újraválogatás gesztusa miatt fontos, melyet értelmezhetünk egyfajta számadásként, de akár a magánbeszéd diadalaként is. Ez korántsem az ünnepelt költő diadala, sokkal inkább költői ünnep. Keszthelyi Rezső még mindig ugyanazt mondja és mondandója még mindig hiteles. „Kitartása” nem valamiféle heroikus magatartás, csupán költői önazonosság. Keszthelyi ugyanis nem penzum- vagy apropóköltő, nem trendi alakja a kortárs irodalomnak. Mondhatjuk akár régivágásúnak, ha vágás alatt a hasítást értjük – metafizikai felhangokkal. Ezek a versek hasítják a csöndet, melyből születnek, ezért hangozabbak, öblösebbek, ekhósabbak.

„Rögeszmében, a havazásban / csöndszívem dobog, / annyit érek, amennyit meghalok.” Ez a három verssor lehetne akár költői ars poetica is. Az *Emlék Kert* mindegyik verse egy ilyen kis halál. Rögeszmés keresése a határoknak és a határtalannak. Visszatérő motívumok, szófordulatok, emlék- vagy képzeletből szótt képek, látomások fűzik egybe a verseket. De a látomások nem a lázas fajtából valók, bennük semmi érzelmi túlfűtöttség nincsen. Egyszerűen vannak és hatnak. Ezzel együtt nem a hatni akarás, sokkal inkább a lírai beszélő eltökélt kikötőbe-tartása adja a szavak erejét, melyek kitágítják a teret és lesznek belőlük: *Szópillanatok* – ahogy erről az egyik versfüzér címe szó szerint is tanúskodik. Mintha két síkon futna a versbeszélés. Az egyik egy valóságos, kézzel fogható, „anyagszép” világ, ahol nyílik a már említett kanadai gyöngyvirág. A másik a nem-valóságos, a kézzel meg nem fogható, érinthetetlen, de mégis valahogy folyton érezhető – ezért a lírai beszélőt szüntelen keresésre ösztönző – más-világ.

A „valós” világnak csupán az a része érdekli a versbeszélőt, amelyik a másik világ nyomait valamilyen formában magán hordozza. A természetben keres. Elsősorban csöndet, gond(olat)talanságot: amolyan elő-kikötőt. „Nekem az arcok látványtalanok – / inkább az öböl súlya, a tenger-kert, / a napkék, aztán a holdezüst, rózsájával odafent...” A látványtalan jelző figyelemreméltó, és árulkodik arról, hogy a kereső mindenekelőtt a látás élményén keresztül kíván belátást nyerni a másik világba. A látás élményéhez egyértelműen köthető színek – új szóalakokat is, pl. *a szél színregéje, színzomorúság* létre hívva – különösen hangsúlyosak a kötetben. *Halványlila gyöngyvirág, zöld-sötét ciprusok, vérvörös szírom*. A színek lényegét – *A színek bája* című rövidversben – a mozgással, a változással kapcsolja össze a versbeszélő: „tártsaik szüntelen / tündöklő / elfújása.” Az örök mozgás – a meg-nem-állás értelmében – ennek a világnak a jellemzője. A kert – az emlékek kertje – szinteherbe van ejtve. A „szinterhesség” nem áldott állapot. A szín csak színt szülhet. Nincs megállás. A versekben megszólalót nem a színek érdekli. Ő a színek mögé akar látni. Arra az egyetlen tündöklésre kíváncsi, amiből ez a sokféle vibrálás keletkezett.

Ahhoz, hogy múlásában, ebben az „örök-törmelék”-ben felvilágolhasson előtte valami az örökből, a törmelék tetejére ülve kénytelen kémlelni a tájat és a látóhatárt. A természet részletei és eseményei jelentik az igazi, tehát legértékesebb látványt számára. Az *Emlék Kert* versei alapján bajosan tudja megmondani az olvasó, hogy vajon a versekben megszólaló lelkében született-e meg előbb a vágyakozás a láthatón túlira, vagy maguk a „nyomok” – a csillagok, a fűszálak, a virágok – kezdték-e el hívogatni őt odaátról hozott titkaikkal. Olyan lírai beszélővel van dolgunk, aki ezeket a titkokat nem megfejteni

kívánja, hanem csak szemléli, csodálja. Világra élt lénye „átélni kénytelen / némely titkokat.” Valahogy a verseken megéreződik, hogy beszéljük „szólni kénytelen” némely titkokról. Ezért van itt, ez a feladata. Elmékedéseiben, elrvedéseiben azok tartalmi mélységei ellenére semmi kinyilatkoztatásszerű nincsen. A megjelenő képeket szemlélő, és szemlélődésén keresztül olykor előttünk is fel-feltűnő alak nagyon emberarcú. Vállalja ezt az arcot, és vállalja az arc arctalanítási kísérleteiből születő szavakat. Ihletője a minden mesterkélt pompától mentes természeti szép. Talán ez az egyetlen hiteles esztétikai kategória a számára – bár a versek az esztétikain túlra mutatnak: „Jelenlétünk előtt halhatatlan semmi jár, / miként nekünk a szép azáltal szép, / mitől szépségét szünös-szüntelen befejezi.” Mintha a lét elviselhetetlen könnyűsége bántaná, és egyben gyönyörködtetné a versbéli alakot.

Fél lábbal itt, fél lábbal ott lenni. Az egyikkel az emlékek kertjében, a másikkal az örök jelen kertjében. Itt ágyat vetni, tenni, menni, amott meg csak öntudatlanul lenni. Mindent látni, de semmit nem akarni. Hagyni lenni a világot, tudva, hogy „minden-mind nélkülém volt és van, / akkor is, mikor velük én.” A lírai beszélő csodálva a teremtett (?) világ miriádjait, a hangyaszorgalmat, a meredt gyíkot a falon vagy szárnyak merülő rezzenéseit szembeülv azzal, hogy ebből a megszámlálhatatlan sokaságból ő maga csupán egy nélkülözhető darab. Ráébred, hogy voltaképpen minden, amit lát, önmaga tükörképe, hogy ugyanúgy egylényegű a kanadai gyöngyvirággal – melynek átveszi lényét, tartogatja, aztán visszaadja –, mint ahogy „a selymes vonzalom és a közöny egyazonegy”. Így merül el boldogan a maga-nemtudás csön-des éjét őrző kertben, így találkozik az égbolt és a tenger, és olvad össze: „akárha végtelen-egy esti tér”. (*Kalligram, Pozsony, 2015.*)

